

A Magyar Ülnöki Egyesület véleménye

a talár viseléséről és az ülnökök öltözködéséről szóló OBH utasítás tervezetéhez

Előrebocsátásként: a tervezet véleményezésekor a jelenleg hatályos, a talár általános bevezetéséről és viseléséről szóló 1999. évi 2. számú OIT szabályzat szövegét is összevetve alakítottuk ki álláspontunkat. Mivel a jelenlegi szabályozás nem tesz különbséget bíró és ülnök – vagy hivatásos és nem hivatásos bíró – között, így a tervezet megszövegezéséből arra lehet következtetni, hogy az az ülnökök számára nem kötelező talárviselési gyakorlat irányába mutat.

Jó lenne annak egyértelmű eldöntése, szabályozása, hogy a jövőben az ülnökökre nézve kötelező vagy sem a talár viselése.

Ha az előbbi, azt természetesen támogatjuk. S bár a tervezet expressis verbis sem azt nem mondja ki, hogy a jövőben az ülnökökre nézve kötelező, sem azt, hogy nem kötelező a talár viselése, a szövegezés több pontjából mégis ez utóbbira lehet következtetni. Ezzel viszont nem tudunk egyet érteni.

Részleteiben. Már maga a cím – a talár viseléséről és az ülnökök öltözködéséről – azt sugallja hogy – szemben a jelenlegi általános talárviselési rendelkezéssel -, a hivatásos és a nem hivatásos bírák között e vonatkozásban különbségtételre kerül/kerülhet sor.

Az 1. § (1) bekezdés azt mondja, hogy ez a szabályozás a (2) bekezdés kivételével a bírákra és az ülnökökre terjed ki, ugyanakkor a tervezet talárviselést csak a bírák vonatkozásában szabályozza. Ez ismét arra a szándékra enged következtetni, hogy az ülnökök esetében nem (lesz) kötelező a talár viselése.

A 3. § több félreértésre is okot adható megfogalmazást tartalmaz. Az (1) bekezdés azt sugallja, hogy egyrészt az eddigi gyakorlattal szemben a bíró számára a helyszíni tárgyaláson is kötelező a talár viselése (bár ez az ügyész és az ügyvéd vonatkozásában nem az), másrészt ott lehet nem rendezetten, kigombolva viselni. Ezt pontosítani érdemes.

A § hol szinonimaként, hol nem úgy használja a „tárgyalás” és az „eljárás cselekmény” fogalmát (vö: (1) és (3) bekezdések). Az ülnökök esetében „eljárás cselekmény”-ről beszél, ami így lehet a tárgyalás is, sőt praktikusán ez értendő alatta. Az „eljárás cselekmény”-hez az ülnök esetében előírja a „méltó ruházat” viselését (8. § (1)). Ez a tervezet első mondatával („A talár a bírói méltóság kifejezője. . .”) összevetve azonban nem zárja ki a talárt. Ha ugyanis a talár hozzátartozik a bírói méltósághoz, akkor a „méltó ruházat” a talárt is jelentheti. Ebből pedig az következik, hogy az ülnökök számára sem kizárt a talár viselése, ám nem is kötelező.

A bírák esetében a talárviselés során csupán a világos színű blúz/ing viselését teszi kötelezővé a tervezet, (3. § (2)), míg az ülnök esetében e mellett rendelkezik sötét színű felsőruházat viseléséről is (8. § (2)). Ez szintén afelé mutat, hogy az ülnök esetében nem kötelező a talár viselése.

Az esetleges nem kötelező, ám azt ki sem záró talárviselés a jövőre nézve is több kérdést vet fel. Nem valószínű, hogy egységes lesz a gyakorlat abban, hogy ahol jelenleg van az ülnöknek talárja, ott vagy visszaveszik-e, vagy nem, és ahol nincs, de lenne rá lehetőség, ott vagy adnak vagy nem. De az is kérdésként fog felmerülni, hogy e szabályzat bevezetése után vajon az az ülnök, akinek jelenleg van talárja, megjelenhet-e a tárgyaláson abban?

Egyértelműen kellene tehát szabályozni az ülnökök talárviselést: vagy egyértelműen kimondani, hogy nem kötelező, vagy egyértelműen kimondani, hogy kötelező.

A Magyar Ülnöki Egyesület természetesen ez utóbbi, vagyis az ülnökök számára is kötelező talárviselés mellett teszi le a voksát. Mind a bíróság tekintélyének megőrzése, mind a hivatásos és nem hivatásos bírák tárgyaláson való egyenlő joga is ezt kívánja. A bírói pulpituson ülők (illetve állók) egységes öltözéke is hatékonyabban közvetíti mindezt, még abban az esetben is, ha tisztában vagyunk azzal, hogy az ülnök elismerését nem első sorban a talár viselése vagy nem viselése határozza meg.

A talár nem főlegesen szimbólum. Jelképe annak a tiszteletnek, amelyet a hatóság tagjai (értve ez alatt az ülnököket is) egymással, az ügyfelekkel és magával a bírósági eljárással szemben éreznek, kifejeznek.

Magyarország Alaptörvénye hivatásos és nem hivatásos (ülnök) bírúkról rendelkezik, ők a bíróságok tagjai. A talár a bíróságok tekintélye növelésének egyik eszköze (Izd: tervezet első mondat), így meglehetősen furcsának tűnő, nem jó üzenet a társadalom felé, ha csupán egyharmad (vagy kétötöd) arányban növelhető ez a tekintély a tárgyalóteremben. Nem beszélve arról, hogy a bírú – és tegyük hozzá: az ügyész és az ügyvéd, így együtt pedig az egész igazságszolgáltatás – tekintélyét növelni hivatott talár mellett tekintélyromboló lehet az ülnökök – még sötét ruházat előírása esetén is – vegyes öltözködése. Azzal természetesen egyet értünk, hogy a tárgyalótermen kívüli, folyosói – olykor laza! - talárviselés nem egyeztethető össze sem ezzel a tekintéllyel, sem az ülnöki etikával.

Jónak tartanánk, ha a talárok vonatkozásában ténylegesen készülné valamiféle költségkimutatás (a költségességre hivatkozás ugyanis az egyetlen olyan kézzelfogható, materiális ok, ami miatt a jelenlegi szabályozás megváltoztatására irányuló törekvés van). A tervezet ugyanis a bírú esetében legalább 7 évi kihordást ír elő, ami majdnem 2 ülnöki ciklusnak felel meg. Ma mintegy 4800-4900 megválasztott ülnök van, akiknek csupán egy része az, aki rendszeresen bírói tanácsba van osztva, vagyis rendszeresen és ténylegesen szüksége van talárra. Ugyanaz az ülnök pedig több esetben több tanácsban is dolgozik. Ha ezek szerint számoljuk ki az ülnökök rendelkezésére bocsátandó talárok mennyiségét és költségvonzatát, nem biztos, hogy túl nagy, a költségvetést jelentősen terhelő összegről beszélünk.

S bár abszurdnak tűnhet, hiszen feltételezhető, hogy mindenki rendelkezik legalább egy öltözet sötét ruházattal, mégis lehet ennek is személyes költségkihatása az ülnök estében. Amennyiben pedig „lehetőség szerint” nem sötét ruházatot visel az ülnök, úgy ismét a bíróság tekintélyének kifejezése kérdésköréhez térhetünk vissza pl. a vegyes öltözködés esetén.

Összességében a mindenkire ugyanúgy érvényes, általános és egyértelmű szabályozás lehet a cél, de **megfontolásra ajánljuk** ugyanakkor, hogy a szabályzat

bízza az adott bíróság elnökére a talár viselésének ülnökökre nézve kialakított gyakorlatát. Bizonyos esetek elképzelhető, hogy „elbírák” a talár mellőzését, de vannak olyan eljárások, amelyek nem – gondoljunk itt első sorban a büntetőperekre (főként a törvényszékeken folyó, nagyobb súlyúakra), vagy esetlegesen pl. azokra a - vélhetőleg nem túl nagy számú - magánvádas eljárásokra, ahol a büntetőeljárás szabályok azt is lehetővé teszik, hogy az ülnök akár önállóan is eljárjon, döntést hozzon.

Első sorban törekedni kell arra – a bíróság tekintélye megóvására és az ítélkezési egyenjogúságra is tekintettel -, hogy az ülnökök is talárban jelenjenek meg a tárgyalóteremben. Amennyiben erre nincs valamilyen – esetlegesen költségvetési – okból lehetőség, akkor, de csakis kizárólag akkor lehet megengedhető szabályozás a tekintetben, hogy az ülnök a tárgyalás méltóságához igazodó öltözékben is megjelenhet.

Végezetül: 2012. májusában Brüsszelben kerül sor a Laikus Bírák Európai Napja megszervezésére, és ünnepélyesen aláírásra kerül a Laikus Bírák Európai Szerződése is.

Ez azt jelzi, hogy az európai trend inkább a laikus bírák igazságszolgáltatáson belüli elismerése, szerepük esetleges növelése semmint háttérbe szorítása. Ennek egyik ugyan kis, ám igen fontos eleme a talár ülnök számára is kötelező viselete a tárgyaláson.

Budapest, 2012.április 13.

Magyar Ülnöki Egyesület